

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060301

DOM
2019-12-23
Stockholm

Mål nr
M 12313-18

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2018-12-13 i mål nr M 5603-17, se bilaga A

PARTER

Klagande

Alingsås Energi Nät Aktiefbolag, 556402-5905

Ombud: Advokaterna AL och JB
Foyen Advokatfirma KB

Motparter

1. Vattenfall Eldistribution AB, 556417-0800

Ombud: TK
c/o Vattenfall AB

2. Energimarknadsinspektionen

SAKEN

Nätkoncession för område i Alingsås, Lerums och Vårgårda kommuner

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 1538901

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.hovratt@dom.se www.svea.se		måndag – fredag 09:00–16:30

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Alingsås Energi Nät Aktiefbolag (AENAB) har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa Energimarknadsinspektionens beslut och meddela sökt nätkoncession.

Vattenfall Eldistribution AB (Vattenfall) har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

Energimarknadsinspektion (Ei) har medgett ändring.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

AENAB har till stöd för sin talan hänvisat till vad bolaget anfört i tidigare instanser och därutöver tillagt i huvudsak följande:

Det framgår inte av lagtexten vad som krävs för att en samhällsekonomiskt motiverad utbyggnad av elnätet ska vara säkerställd vid spänningshöjning av områdeskoncession. Mark- och miljödomstolen har gjort en rudimentär prövning av vad som är en samhällsekonomiskt motiverad utbyggnad av nätet och har reducerat frågan till om det finns en risk för konkurrens eller inte. Endast risken för konkurrens kan inte medföra att en spänningshöjning nekas. Det bör också finnas en faktisk risk för att det byggs ledningar som inte är samhällsekonomiskt motiverade, annars ställs bara två enskilda intressen mot varandra. I detta fall finns det inte någon risk för att Vattenfalls ledningar blir utkonkurrerade eftersom Vattenfall inte har några kunder inom det aktuella nätområdet.

Den av bolaget ingivna analysen visar att spänningshöjningen är samhällsekonomiskt lönsam. Mark- och miljödomstolens bedömning gör det omöjligt för en lokalnätinnehavare att höja spänningen på nätet om det finns ett regionnät i området och regionnätinnehavaren inte medger en spänningshöjning. Det är inte rimligt med en sådan ”vetorätt”, särskilt inte med beaktande av teknik- och samhällsutvecklingen.

Vattenfall har till stöd för sin inställning hänvisat till vad bolaget anfört i tidigare instanser och därutöver tillagt i huvudsak följande:

Endast undantagsvis bör det tillåtas att en nätkoncession för område har en spänning som överstiger 24 kV. Vid högre spänningar finns det en risk för att parallella nätstrukturer etableras. För områdeskoncessioner sker en mycket summarisk miljöprövning och myndigheterna bör vara restriktiva med att bevilja områdeskoncessioner för högre spänningsnivåer. Den samhällsekonomiska analys som AENAB har presenterat är bristfällig och bedömningen visar enbart att en höjd spänningsgräns för den aktuella områdeskoncessionen innebär att AENAB på kortare tid och till ett lägre pris kan åstadkomma den nätstruktur som bolaget vill genomföra.

Det finns en stor risk för konkurrens i det aktuella koncessionsområdet om den högsta tillåtna spänningen höjs till en nivå som överstiger de aktuella regionnätledningarnas spänning, vilket kan innebära suboptimerade lösningar. Det är inte relevant att Vattenfall i nuläget inte har några andra externa kunder än AENAB till sina 40 kV-ledningar inom AENAB:s koncessionsområde. En höjning av spänningsgränsen för området riskerar att påverka både Vattenfalls kunder på aktuell spänningsnivå utanför området och samhället i stort. Den största risken är att det skapas möjlighet för AENAB att av tariffskäl, helt eller delvis, bygga upp ett parallellt 40 kV-nät i koncessionsområdet. Höjs den högsta tillåtna spänningen för områdeskoncessionen kan detta genomföras utan att det görs någon prövning av behovet av anläggningarna. Även om AENAB i dagsläget säger sig inte ha något incitament att bygga upp ett 40 kV-nät eller optimera sin elnätstariff kan en framtida bolagsledning ha en annan uppfattning.

Ei har hänvisat till sitt beslut och vad myndigheten anfört i mark- och miljödomstolen samt därutöver tillagt i huvudsak följande: De regionnätledningar som är aktuella i målet och som ägs av Vattenfall har inga externa kunder utöver AENAB. En spänningshöjning medför därför inte några konsekvenser för externa kunder. Den analys som AENAB har gett in visar med tillräcklig säkerhet att det är samhällsekonomiskt lönsamt att tillåta den ansökta spänningshöjningen.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Bakgrund

Elnätet i Sverige är indelat i tre nivåer: transmissionsnät (tidigare stamnät), regionnät och lokalnät. Transmissions- och regionnäten drivs med stöd av nätkoncessioner för linje, medan lokalnäten huvudsakligen drivs med stöd av nätkoncessioner för område. De tre nivåerna har typiskt sett olika spänningar där transmissionsnäten har högst spänning, regionnäten har lägre spänning än transmissionsnätet och lokalnäten typiskt sett har lägre spänning än regionnäten. Spänningen på en ledning anges i kilovolt (kV) och antingen som nominell spänning eller som konstruktionsspänning. Ibland talas om ytterligare ett värde, benämningssvärde.

En nätkoncession ska avse en ledning med i huvudsak bestämd sträckning, nätkoncession för linje, eller ett ledningsnät inom ett visst område, nätkoncession för område (se 2 kap. 2 § första stycket ellagen [1997:857]). AENAB innehar idag *nätkoncession för område* i och runt Alingsås stad med en högsta spänning som inte väsentligt överstiger 20 kV. AENAB har i området också *koncession för linje* för sex stycken 40 kV-ledningar. Även Vattenfall har inom området *koncession för linje*, då för fyra stycken 40 kV-ledningar. AENAB har för sin områdeskoncession ansökt om, och av Ei beviljats, en ny högsta spänning om 45 kV (i ansökan benämnd driftspänning och av Ei benämnd nominell spänning) och en konstruktionsspänning om 52 kV. Begreppet nominell spänning har i inlagorna och det överklagade beslutet använts på olika sätt (se AENAB:s ansökan om spänningshöjning s. 1 första och andra stycket och Ei:s beslut 2017-08-25 p.1. Jfr även SOU 2019:30 s.60 Tabell 3.1). Av relevans för bedömningen i målet är om Vattenfalls och AENAB:s befintliga 40 kV-ledningar (vilka innehas med *koncession för linje*) har en tillåten spänningsnivå som inte överstiger den som AENAB nu ansöker om områdeskoncession för (se 2 kap. 7 § ellagen). Mark- och miljööverdomstolen utgår vid sin fortsatta bedömning ifrån att så är fallet.

Prövningen i detta fall

I ett beslut om nätkoncession för område ska högsta tillåtna spänning för området anges. Vid bestämmande av högsta tillåtna spänning ska särskilt beaktas (i) den

spänning som kan förutses behövas för att driva ledningsnätet, (ii) inverkan på miljön vid en framtida utbyggnad av nätet, (iii) säkerställandet av en samhällsekonomiskt motiverad utbyggnad av nätet och (iv) konsekvenser för berörda kunder (2 kap. 2 § andra stycket ellagen). En ansökan om en höjning av spänningsnivån behandlas som en ny koncessionsansökan.

Mark- och miljööverdomstolen instämmer i mark- och miljödomstolens bedömning att AENAB är lämplig att utöva nätverksamhet och att området för koncession från allmän synpunkt får betraktas som lämpligt för denna verksamhet. Mark- och miljööverdomstolen gör heller inte någon annan bedömning än mark- och miljödomstolen avseende den spänning som kan behövas för att driva ledningsnätet, inverkan på miljön och konsekvenser för berörda kunder. Frågan i målet är om den spänning AENAB har ansökt om säkerställer en samhällsekonomiskt motiverad utbyggnad av nätet. Varken lagtexten eller förarbetena ger någon närmare ledning för hur en samhällsekonomisk avvägning i detta avseende ska göras.

Nätkoncession för område gäller som nämnts ovan ett ledningsnät inom ett visst område. Innehavaren av en nätkoncession för område ska i princip ha ensamrätt att bygga ledningar och bedriva nätverksamhet inom den för området angivna högsta spänningen (se prop. 1996/97:136 s. 123 och prop. 2012/13:70 s. 40). Om spänningsgränsen är hög kan innehavaren av en nätkoncession för område ha ett incitament att bygga ledningar som konkurrerar med befintliga regionledningar. Enstaka regionledningar som har en mindre inverkan på lokalnätets drift behöver dock inte tagna för sig vara hinder för att höja spänningsgränsen för en nätkoncession för område (se prop. 2012/13:70 s. 83). Vid tillståndsprövning av en nätkoncession för område avgörs inte var eller hur ledningarna dras fram. Det krävs inte att någon miljökonsekvensbeskrivning upprättas vid ansökan om områdeskoncession (jfr prop. 1996/97:136 s. 45).

En utredning med uppdrag att bl.a. lämna förslag på författningsändringar som moderniserar, förenklar och förbättrar elnätsregelverket tillsattes i februari 2018. Utredningen, Nätkoncessionsutredningen, överlämnade sitt betänkande *Moderna tillståndprocesser för elnät* (SOU 2019:30) till regeringen i juni 2019. I betänkandet

redogörs för nuvarande regelverk och det anges att genom detta hindras en spänningshöjning av nätkoncessionen för område oftast av att det vore samhällsekonomiskt olönsamt att tillåta lokalnätsägaren att med stöd av nätkoncessionen för område bygga ledningar på samma spänningsnivå som det befintliga regionnätet. Eftersom innehavaren av en nätkoncession för område kan bygga ledningar utan att den allmänna lämpligheten för enskilda sträckningar prövas, skulle en spänningshöjning innebära att parallella nät kan byggas. Dagens regelverk medger inte heller att innehavaren av regionnätet kan beviljas nätkoncession för område för spänningsnivåer över den högsta tillåtna spänningen för nätkoncessionen för område. (SOU 2019:30, Moderna tillståndprocesser för elnät, s. 159.)

Mark- och miljööverdomstolen ifrågasätter inte att det finns ett behov av att höja spänningen i AENAB:s nät på det sätt bolaget har beskrivit. Om AENAB:s ansökan skulle bifallas och spänningen för områdeskoncession bestämmas till den ansökta innebär det att särskilda skäl måste finnas för att andra aktörer, t.ex. Vattenfall, ska få linjekoncession för spänning som inte överstiger nämnda spänning (2 kap. 7 § ellagen). AENAB kan vid bifall till ansökan utan medgivande från regionnätsinnehavaren bygga ledningar inom hela det geografiska området – och alltså inte endast för centrala Alingsås – för vilket bolaget har koncession och ansluta kunder på en spänningsnivå upp till 40 kV. Med hänsyn till att en områdeskoncession innebär en sådan ensamrätt för nätinnehavaren, vilken i det aktuella fallet gäller tillsvidare, samt att Nätkoncessionsutredningens förslag till regeländringar för närvarande bereds i regeringskansliet finner Mark- och miljööverdomstolen att det finns skäl att vara restriktiv med beviljande av en högre spänning för områdeskoncession än det befintliga regionnätet. Den omständigheten att Vattenfall för närvarande inte har några andra kunder än AENAB inom nätområdet förändrar inte denna bedömning.

Mark- och miljööverdomstolen instämmer i mark- och miljödomstolens bedömning att det finns en risk att parallella nät byggs och att detta skulle vara samhällsekonomiskt onyttigt. Vad AENAB och Ei har anfört medför ingen annan bedömning.

Överklagandet ska därför avslås.

Målet rör frågor där det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att ett överklagande prövas av Högsta domstolen. Mark- och miljööverdomstolen tillåter därför att domen överklagas dit.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2020-01-13

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Claes-Göran Sundberg, hovrättsrådet Ingrid Åhman (skiljaktig), tekniska rådet Dag Ygland (skiljaktig) och tf. hovrättsassessorn Annika Grönlund, referent.

Föredragande har varit David Sandberg.

Skiljaktig mening, se nästa sida.

Hovrättsrådet Ingrid Åhman och tekniska rådet Dag Ygland är skiljaktiga och anför följande:

Den avgörande frågan i målet är om en höjd spänningsnivå i AENAB:s koncession för område äventyrar en samhällsekonomiskt motiverad utbyggnad av elnätet.

Inom det aktuella området där AENAB har områdeskoncession finns förutom AENAB:s distributionsnät (10 kV) ett antal koncessioner för linje. Dessa är Vattenfalls 130 kV linje som försörjer regionnätstation OT51 med el från stamnätet, fyra 40 kV linjer som ägs av Vattenfall samt sex 40 kV linjer som ägs av AENAB.

Vattenfalls enda kund inom området är AENAB vars 40 kV linjer distribuerar el från regionnätstation OT51 (där transformering sker från 130 kV till 40 kV) till ett antal transformatorstationer där distributionsnätet ansluter.

Vattenfalls 40 kV linjer passerar endast genom AENAB:s område för att försörja angränsande områden men har alltså inga andra kunder anslutna inom området. En av AENAB:s transformatorstationer har dock möjlighet att försörjas från Vattenfalls 40 kV ledning i händelse av avbrott på AENAB:s 40 kV linje.

Den distribution av el, som inom området sker med högre spänning än dagens områdeskoncession medger, sker alltså med AENAB:s egna 40 kV linjer. Det är endast inom tätorten Alingsås som någon distribution med 40 kV spänningsnivå sker. Landsbygden utanför tätorten som ingår i områdeskoncessionen försörjs med el via 10 kV nätet.

Om behov att distribuera el med högre spänning även skulle uppstå på landsbygden, t.ex. vid utbyggnad av bostäder eller industrier, skulle en konkurrenssituation kunna uppstå mellan Vattenfalls 40 kV regionnät och en spänningshöjd områdeskoncession. Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv finns risk att företagsekonomiska intressen då skulle medföra att linjer byggs med stöd av områdeskoncessionen trots att Vattenfalls linjer redan finns. Risken för en sådan överutbyggnad torde dock bara föreligga om en

framtida exploatering sker i närheten av Vattenfalls 40 kV linjer. Därmed skulle endast en begränsad del av området beröras.

Eftersom en sådan konkurrenssituation dessutom endast kan uppstå vid en hypotetisk framtida exploatering anser vi att AENAB:s fördelar att kunna disponera sitt 40 kV nät inom tätorten på ett effektivt sätt har sådana reella fördelar i dagsläget att de samhällsekonomiska fördelarna av detta överväger.

Vi anser därför att Vattenfalls regionledningar i detta fall utgör sådana enstaka ledningar som inte hindrar en höjd spänningsgräns för områdeskoncessionen i enlighet med vad som uttalas i prop. 2012/13:70 s. 83. AENAB:s ansökan om en höjd spänningsnivå i den aktuella områdeskoncessionen bör därför beviljas i enlighet med Ei:s beslut.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2018-12-13
meddelad i
Nacka

Mål nr M 5603-17

PARTER

Klagande

Vattenfall Eldistribution AB, 556417-0800

Ombud: Advokaten MH
Advokatbyrån Sigeman & Co AB

Motparter

1. Alingsås Energi Nät AB, 556402-5905

2. Energimarknadsinspektionen

ÖVERKLAGAT BESLUT

Energimarknadsinspektionens beslut den 25 augusti 2017 i ärende nr 2016-102565,
se [bilaga 1](#)

SAKEN

Nätkoncession för område i Alingsås, Lerums och Vårgårda kommuner

---

DOMSLUT

Med bifall till överklagandet upphäver mark- och miljödomstolen
Energimarknadsinspektionens beslut.

BAKGRUND

Alingsås Energi Nät AB (AENAB) har nätkoncession för område i och runt Alingsås stad. Dess distributionsnät utgörs av ett 10 kV-nät. Utöver detta har AENAB koncession för linje för sex 40 kV-ledningar.

AENAB har vid Energimarknadsinspektionen ansökt om nätkoncession för område med ny högsta spänning om 45 kV inom Alingsås, Lerums och Vårgårdas kommuner. AENAB har ansökt om att driva ledningarna inom nätkoncessionen med högst 45 kV (nominell spänning) och konstruera dem för 52 kV (konstruktionsspänning). AENAB önskar att de ledningar som bolaget idag innehar linjekoncession för ska inkluderas i den nya nätkoncessionen för område.

Energimarknadsinspektionen beslutade den 25 augusti 2017 att meddela nätkoncession för område med ny högsta spänning inom Alingsås, Lerums och Vårgårdas kommuner i Västra Götalands län i enlighet med AENAB:s ansökan.

Vattenfall Eldistribution AB (Vattenfall), som är regionnätsägare inom området, har nu överklagat Energimarknadsinspektionens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN

Vattenfall har yrkat att mark- och miljödomstolen ska upphäva Energimarknadsinspektionens beslut.

AENAB och **Energimarknadsinspektionen** har bestridit bifall till överklagandet.

GRUNDER OCH UTVECKLAN AV TALAN

Vattenfall har i allt väsentligt anfört samma grunder och omständigheter som vid Energimarknadsinspektionen med följande tillägg och förtydliganden. När en ansökan om områdeskoncession tillståndsprövas finns det inget krav på att en

miljökonsekvensbeskrivning ska upprättas. Det prövas heller inte var eller hur ledningarna ska dras fram. Det samrådsförfarande som, enligt 12 kap. 6 § miljöbalken, i vissa fall aktualiseras utgör en relativt summarisk prövning. En högre spänningsgräns för områdeskoncession medför alltså att ledningar kan byggas efter en mindre ingående miljöprövning, varför nätmyndigheten bör vara restriktiv med att meddela koncession för område på högre spänningsnivåer. Eftersom det enligt 2 kap. 7 § ellagen krävs särskilda skäl för att bevilja linjekoncession för en ledning som är avsedd för spänning som inte överstiger högsta tillåtna spänning för befintlig områdeskoncession ställs andra nätägare inom en spänningshöjd områdeskoncession således inför en betydande rättsosäkerhet vid förnyelse av befintliga linjekoncessioner. I promemorian till elmarknadslagen (som ska ersätta ellagen) anges exempel på när särskilda skäl föreligger. Förnyelse av befintlig linjekoncession för en ledning med spänning som inte överstiger högsta tillåtna spänning för befintlig områdeskoncession uppräknas inte bland dessa exempel.

AENAB har inte framfört några starka skäl för den spänningshöjning AENAB nu söker för. Det finns en stark tillväxt i området och AENAB vill ha ett snabbare och enklare förfarande för att bygga om ledningar och ansluta nya kunder. Det område som omfattas av AENAB:s ansökan består dock inte bara av tätbebyggt område utan även till stora delar av landsbygd. Eftersom det enligt 3 kap. 8 § ellagen krävs att områdeskoncessionären medger anslutning till koncession för linje inom området, finns det risk att Vattenfalls nät på sikt kommer att utkonkurreras och behöva avvecklas inom det aktuella området. Oavsett vad AENAB har anfört i den frågan, kan det förväntas att AENAB vid en sådan situation kommer att agera affärsmässigt. AENAB:s ansökan är således olämplig redan med hänsyn till befintliga linjekoncessioner i området.

Flera av Vattenfalls linjekoncessioner i området kommer att behöva förnyas under de kommande åren. Som ovan beskrivits kan detta bli svårt för Vattenfall. En spänningshöjning skulle även begränsa Vattenfalls möjligheter att utveckla sin verksamhet genom att bygga nya ledningar i området. Detta vore till förfång för

hela samhället, eftersom det medför en risk att det uppkommer suboptimerade lösningar.

Den samhällsekonomiska bedömningen som AENAB har tagit fram är huvudsakligen en företagsekonomisk analys avseende AENAB och det är således oriktigt att beskriva bedömningen som en "samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning". Bedömningen är även behäftad med brister, bl.a. eftersom AENAB har tagit upp kostnaden för tillståndsprovningen av koncessionen som en samhällsekonomisk kostnad. Detta är missvisande, eftersom provningen säkerställer att ledningen inte är samhällsekonomiskt onödig och därmed olämplig från allmän synpunkt. En annan brist är att det i bedömningen anges att det inte kommer att ske någon samförläggning med annan infrastruktur om AENAB inte beviljas höjd spänningsgräns, vilket kommer att resultera i ökade kostnader och ökat markinträng. Även om det ställs större krav på planering när man ska samordna ombyggnationer av linjekoncessionerade ledningar med andra infrastrukturprojekt är det dock inte omöjligt. Den största bristen är dock att bedömningen förefaller baserad på det faktum att AENAB redan har bestämt sig för en nätstruktur och att bolaget vill minska kostnaden och tidsåtgången för att åstadkomma denna struktur. Enligt den metodik som AENAB använder sig av i bedömningen kommer det alltid att anses lönsamt att höja spänningsgränsen för en nätkoncession för område eftersom det är mindre tidskrävande och billigare att bygga om områdeskoncessionerade ledningar än linjekoncessionerade ledningar. Bedömningen tar dock inte tillräcklig hänsyn till miljö och samhällsekonomi. Bedömningen måste därmed anses vara så bristfällig att den inte kan läggas till grund för provningen.

AENAB har till stöd för sitt bestridande i huvudsak anfört följande. I de delar Vattenfall har framfört sådant som tidigare anförts, hänvisar AENAB till sitt tidigare bemötande i dessa frågor. I övrigt kan följande anföras. Det underlag som presenterats i ansökan utgör ett tillräckligt underlag för Energimarknadsinspektionens beslut. Det överklagade beslutet överensstämmer vidare med ellagens bestämmelser. Beslutet ska därför stå fast.

I förarbetena till ellagen anges att Energinätsutredningen ansåg att luftledningar med en spänning upp till och med 50 kV och jordkablar upp till 130 kV ofta inte innebar någon särskild påverkan på miljön. Inom nämnda spänningsspann är det inte ledningens spänning som är avgörande för om påverkan på miljön kan anses föreligga, utan det avgörande är snarare karaktären hos de omgivningar genom vilka ledningar är tänkta att gå. Av den anledningen föreslog Energinätsutredningen att kravet på miljökonsekvensbeskrivning vid ansökan om linjekoncession skulle tas bort för nämnda spänningsintervall. Det betyder e contrario att skillnaden mellan en ansökan om linjekoncession och en om områdeskoncession ur miljösynpunkt på sätt som Vattenfall påstår inte är särskilt bärkraftig.

Det kan noteras att i vissa större städer och tätbefolkade områden har förhållandevis höga spänningsnivåer tillämpats för jordkabel. Exempelvis har en spänningsgräns på upp till 110 kV beviljats för jordkabel inom områdeskoncession för Stockholmsområdet. I Göteborgs- och Boråsområdena har spänningsgränsen höjts till 50 kV respektive 40 kV för jordkabel. Därutöver finns det ett antal beslut om en generell spänningsgräns som varierar mellan 30 kV och 70 kV. Det är en naturlig utveckling att spänningsgränserna behöver höjas med tanke på samhällsutvecklingen och allmän utbyggnad av infrastruktur. Det kan särskilt anmärkas att det av Vattenfall delägda Gotlands Elnät AB innehar områdeskoncession med en högsta spänningsgräns 70 kV. Gotland består till skillnad från Alingsås till största delen av landsbygd.

I den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen som AENAB har upprättat inför ansökan om koncession belyses kostnader och nyttor. Bedömningen har gjorts utifrån en metodrapport som Sweco tagit fram för Energimarknadsinspektionen. Bedömningen bygger på en analys av tre olika scenarier och Vattenfalls påstående om att AENAB redan har bestämt sig för en metod är en förenkling. Det stämmer att AENAB har för avsikt att upprätta en sammanhållen fördelningsring i Alingsås tätort för att öka driftsäkerheten och leveransförmågan. Att en scenarioanalys genomförs innebär att olika sannolika tekniska scenarier behöver utvecklas, men det innebär inte nödvändigtvis att det är något av dessa som sedan realiserar.

I den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömningen beskrivs och bemöts de samhällsekonomiska risker som är förknippade med parallell infrastruktur. Det finns vid en sammantagen bedömning inte någon överhängande risk för en orationell utbyggnad av elnätet i detta fall, även med en högre högsta tillåtna spänningsgräns för områdeskoncessionen. Den samhällsekonomiska lönsamhetsbedömning som genomförts är ett av flera underlag som Energimarknadsinspektionen haft att tillgå för att beakta säkerställandet av en samhällsekonomiskt motiverad utbyggnad av nätet. Andra underlag är exempelvis de yttranden som andra elnätsägare i området lämnat och AENAB:s bemötande av dessa. Energimarknadsinspektionen har funnit dessa uppgifter tillräckliga för att ligga till grund för en prövning av ansökan. Sammantaget har Energimarknadsinspektionen gjort en korrekt prövning och bedömning, varför dess beslut ska stå fast.

Energimarknadsinspektionen har till stöd för sitt bestridande hänvisat till vad Energimarknadsinspektionen anfört i det överklagade beslutet med följande tillägg och förtydliganden. Regeringen har i beslut den 24 februari 2011 (N2007/236/E) prövat frågan om vilken högsta tillåtna spänning som ska vara tillåten för en nätkoncession för område. Av regeringens beslut framgår att bedömningen ska utgå från den spänning som kan förutses behövas under en rimlig överblickbar framtid. Enligt Energimarknadsinspektionens bedömning har AENAB visat att den spänning som kan behövas under en överblickbar framtid är 52 kV och att en spänningshöjning är samhällsekonomiskt motiverad. Skäl att ändra det överklagade beslutet föreligger därför inte. Det bör även framhållas att det finns ett flertal nätkoncessioner för område som har en konstruktionsspänning överstigande 24 kV. En av dessa tillhör Vattenfall och en tillhör ett av Vattenfall till 75 % ägt bolag. Värt att notera är också att en av Ellevio AB:s nätkoncessioner för område i Stockholm har 110 kV som högsta spänning. Det finns således flera exempel på att det kan vara samhällsekonomiskt motiverat att en nätkoncession för område tillåts ha högre spänning än 24 kV.

Vattenfall har i genmäle över motparternas yttranden anfört i huvudsak följande. Att jämföra AENAB:s områdeskoncession med den som innehas av Gotlands Elnät AB är inte relevant eftersom det inte finns andra nätägare inom området för områdeskoncessionen på Gotland som berörs av spänningsnivån för områdeskoncessionen. Det föreligger således ingen risk för påverkan på koncession för redan befintliga ledningar med spänningsnivåer under den tillåtna spänningen. För att göra bedömningen av högsta lämpliga spänningsnivå inom en områdeskoncession är det inte tillräckligt att konstatera att det finns exempel på andra områdeskoncessioner som har en konstruktionsspänning överstigande 24 kV. Energinätsutredningens förslag att kravet på miljökonsekvensbeskrivning skulle tas bort för ledningar understigande en viss spänning saknar relevans eftersom det förslaget sedermera kom att förkastas. Den modell AENAB har använt för den samhällsekonomiska analysen tar inte hänsyn till den ekonomiska effekt som uppkommer för andra berörda nätägare inom området för nätkoncession. Modellen beaktar alltså inte påverkan på redan existerande ledningar och möjligheten till utveckling av sådana ledningar. Det finns en betydande och överhängande risk att en höjning av spänningsgränsen för områdeskoncession leder till att ANEAB väljer att bygga ut sitt ledningsnät till högre anslutningsnivåer parallellt med Vattenfalls befintliga regionnätsledningar. Följden blir då att en sådan situation som koncessionslagstiftningen är till för att förhindra, nämligen byggandet av företagsekonomiskt motiverade ledningar till förfång för ledningar som redan finns och som kan vara samhällsekonomiskt lönsamma att använda.

REMISSINSTANSER

Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Alingsås kommun, Lerums kommun och Vårgårda kommun har av domstolen beretts tillfälle till yttrande i målet. **Lerums kommun** har avstått från att yttra sig. **Vårgårda kommun** har inte avhört.

Länsstyrelsen har anfört i huvudsak följande. Länsstyrelsen har som uppgift att fatta beslut huruvida en nätkoncession kan förväntas innebära en betydande miljöpåverkan. Det underlag som finns i målet är inte tillräckligt för att länsstyrelsen ska

kunna ta ställning i frågan. Åtgärder som påverkar natur- och kulturmiljön kräver dock tillstånd eller samråd enligt särskild lagstiftning, varför kontakt ska tas med berörda sakområden vid eventuella åtgärder utmed ledningarna. Länsstyrelsen har inga synpunkter vad gäller de samhällsekonomiska kostnaderna.

Miljöskyddsnämnden har hänvisat till vad nämnden anfört vid Energimarknadsinspektionen med följande tillägg och förtydliganden. Kunskapen om elektromagnetiska fält är inte fullständig och det förutsätts därför att AENAB följer relevanta myndigheters rekommendationer vid samhällsplanering och byggande, särskilt gällande utformning och placering av kraftledningarna och andra elektriska anläggningar.

UTREDNING

Vattenfall och AENAB har åberopat utredning som legat till grund för Energimarknadsinspektionens beslut till stöd för sin talan vid mark- och miljödomstolen.

Energimarknadsinspektionen har åberopat ett avgörande från regeringen till stöd för sin inställning.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser framgår av Energimarknadsinspektionens beslut med de förtydliganden som följer.

Frågan i målet är huruvida AENAB ska meddelas koncession för område med en ny högsta spänning om 45 kV nominell spänning och 52 kV konstruktionsspänning.

Mark- och miljödomstolen noterar inledningsvis att AENAB sedan tidigare innehar såväl områdeskoncession som linjekoncession för i målet aktuellt område. Med hänsyn till den omständigheten samt vad som i övrigt har framkommit i målet

instämmer mark- och miljödomstolen i Energimarknadsinspektionens bedömning att AENAB från allmän synpunkt är lämplig att utöva nätverksamhet och att området för koncessionen från allmän synpunkt får betraktas som lämpligt för denna verksamhet.

Vad avser frågan om höjning av spänningsnivån för området har Vattenfall anfört att det endast undantagsvis bör tillåtas att en nätkoncession för område har en högsta tillåtna spänning som överstiger 24 kV. Mark- och miljödomstolen gör följande överväganden. Av 2 kap. 2 § andra stycket punkterna 1–4 ellagen (1997:857) följer vad som särskilt ska beaktas när en högsta tillåten spänning bestäms för ledningsnätet. Enligt den första punkten ska beaktas den spänning som kan förutses behövas för att driva ledningsnätet. Som Energimarknadsinspektionen i sin beslutmotivering har angett ska prövningen utgå från förhållandena under den framtid som är rimlig att överblicka. Mot bakgrund av vad som framkommit i målet, bl.a. om planerade infrastrukturprojekt och kommande nybyggnation av bostäder, delar domstolen Energimarknadsinspektionens bedömning att 45 kV är en lämplig spänning för det aktuella området inom en överskådlig framtid.

Vidare ska enligt 2 kap. 2 § andra stycket punkten 2 ellagen särskilt beaktas den inverkan på miljön som en framtida utbyggnad av nätet kan medföra. Domstolen noterar att det vid koncession för område, till skillnad från vad som gäller vid linjekoncession, inte finns något krav på att verksamhetsutövaren ska låta upprätta en miljökonsekvensbeskrivning inför ansökan, jfr. 2 kap. 8 a § andra stycket ellagen. Däremot är koncessionsinnehavaren tvungen att samråda med länsstyrelsen om åtgärder som vidtas inom koncessionsområdet kan väsentligt komma att förändra naturmiljön, se 12 kap. 6 § miljöbalken. Den omständigheten att det saknas krav på utredning om den sökta koncessionens inverkan på miljö och omgivning medför att olika frågor, t.ex. magnetsfältets förändring vid en spänningshöjning samt metodval vid anläggandet av ledningarna inte blir bedömda. Enligt domstolens mening är det dock flera omständigheter som kan samspela och inverka avseende den miljörelaterade omgivningspåverkan som koncessionen måhända kan ge upphov till. Den avgörande faktorn är således inte enligt domstolens mening vilken

spänning som bestäms för områdeskoncessionen. Domstolen noterar härvid att det av handlingarna i målet framgår att områdeskoncession i andra ärenden har beviljats för betydligt högre spänningsnivåer än 45 kV. Domstolen noterar även att Energimarknadsinspektionen har remitterat AENAB:s ansökan till ett flertal myndigheter samt berörda nätägare och att ingen av dem till vilken ansökan remitterats, frånsatt Vattenfall, har haft någon erinran mot denna. Syftet med att bereda olika aktörer, som t.ex. relevanta myndigheter, möjlighet till yttrande i ett koncessionsärende är att genom deras specifika ämneskompetens belysa och fånga upp eventuella problem och risker med att koncession beviljas. Mot bakgrund av inkomna yttranden kan tillståndsmyndigheten sedan avslå eller bevilja ansökan eller begära in kompletteringar för att få ett gedignare beslutsunderlag. Med hänsyn till det anförda samt vad som i övrigt har framkommit i målet finner domstolen skäl att instämma i Energimarknadsinspektionens bedömning att den sökta spänningen med hänsyn till miljön inte framstår som olämplig. Domstolen instämmer även i Energimarknadsinspektionens bedömning vad avser konsekvenser för berörda kunder, 2 kap. 2 § andra stycket punkten 4 ellagen.

Av 2 kap. 2 § andra stycket punkten 3 ellagen följer att den angivna spänningen för en områdeskoncession ska säkerställa en samhällsekonomiskt motiverad utbyggnad av elnätet. Ett av syftena med bestämmelserna om koncession är att förhindra byggandet av ledningar som är företagsekonomiskt motiverade men till nackdel för ledningar som redan finns och som det är mer lönsamt att använda ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Om spänningsgränsen är hög kan innehavaren av en nätkoncession för område ha ett incitament att bygga ledningar som konkurrerar med befintliga regionledningar. Enstaka regionledningar som har en mindre inverkan på lokalnätets drift behöver dock inte tagna var för sig vara hinder för att höja spänningsgränsen för en nätkoncession för område (prop. 2012/13:70 s. 83).

Vattenfall har bl.a. anført att andra nätägare inom området ställs inför en betydande rättsosäkerhet vid förnyelse av befintliga linjekoncessioner inom en spänningshöjd områdeskoncession, vilket kan verka konkurrensbegränsande. Enligt Vattenfall finns det även en risk för att parallella nätstrukturer etableras, till förfång för

samhället och dess utveckling. Inget av detta vore enligt Vattenfall samhälls-ekonomiskt motiverat. Mark- och miljödomstolen gör härvid följande överväganden. Enligt 2 kap. 7 § ellagen följer att en nätkoncession för linje får endast om det finns särskilda skäl meddelas för en ledning som är avsedd för en spänning som inte överstiger högsta tillåtna spänning för de områden med nätkoncession som berörs av ledningen. Innehavaren av en nätkoncession för område ska i princip ha ensamrätt att bygga ledningar och bedriva nätverksamhet inom den för området angivna högsta spänningen. En situation när särskilda skäl kan anses föreligga är dock när en nätkoncession för en ledning för vilken det idag finns nätkoncession för linje behöver förnyas (prop. 1996/97:136 s. 124 f.).

Domstolen finner således att den omständigheten att AENAB skulle meddelas sökt områdeskoncession i och för sig inte kommer att utgöra ett hinder för Vattenfall att förnya befintliga linjekoncessioner inom området. Vad Vattenfall har anfört om vad som framgår av promemorian till den nya elmarknadslagen förändrar inte den bedömningen. Det finns dock enligt domstolens mening en inte försumbar risk att en spänningshöjning inom områdeskoncessionen kommer att medföra att Vattenfalls ledningar blir överflödiga inom området och att det därmed varken vore lönsamt eller motiverat för Vattenfall att förnya befintliga linjekoncessioner. Ett sådant utfall skulle innebära att Vattenfall indirekt riskerade att utkonkurreras från området, trots att det i och för sig vore möjligt för Vattenfall att förnya de befintliga ledningarna. Vidare kan noteras att den ensamrätt inom området som genom 2 kap. 7 § tillerkänns områdeskoncessionären kan komma att utgöra ett hinder för Vattenfall och andra nätägare inom området att få till stånd nya linjekoncessioner, eftersom sådana som huvudregel kräver AENAB:s godkännande. Även om det i dagsläget inte skulle uppkomma en sådan problematik, eftersom regionnätet drivs med en högre spänning än lokalnätet, så kommer en spänningshöjning av områdeskoncessionen att förändra förutsättningarna inom området på ett sätt som medför att lokalnätet kan konkurrera med regionnätet.

Vattenfall har vidare anfört att en höjning av spänningsgränsen innebär en risk för att större elanvändare och producenter som önskar ansluta sig till Vattenfalls

befintliga ledningar inom berört område inte kommer att kunna göra det eftersom det enligt 3 kap. 8 § ellagen krävs att den som har nätkoncession för område medger anslutningen. Domstolen gör härvid följande bedömning. Den omständigheten att AENAB redan innehar koncession för område på den aktuella platsen, medför att den situation som Vattenfall beskriver, mot bakgrund av vad som stadgas i 3 kap. 8 §, i och för sig kan inträffa redan i dagsläget. För närvarande innehar dock ANENAB områdeskoncession med en väsentligt lägre spänning än den spänning som tillhandahålls genom Vattenfalls ledningar. Det får därvid antas att AENAB i nuläget inte skulle kunna möta behovet hos de elanvändare och producenter som önskar ansluta sig till Vattenfall och att det således i nuläget saknas incitament för AENAB att motsätta sig anslutning till Vattenfalls nät. Om AENAB meddelas spänningshöjd områdeskoncession kommer dock AENAB kunna möta behovet hos en betydligt större krets av elanvändare och producenter, vilket skulle kunna förändra förutsättningarna på marknaden för Vattenfall och andra nätägare inom området.

Vid en sammantagen bedömning och med hänsyn till vad som ovan anförts finner mark- och miljödomstolen att det inte kan anses vara samhällsekonomiskt motiverat att meddela AENAB koncession i enlighet med bolagets ansökan, eftersom det skulle medföra en risk att det byggs ledningar som är företagsekonomiskt motiverade men till nackdel för ledningar som redan finns och som det ur ett samhällsekonomiskt perspektiv vore mer lönsamt att använda. Domstolen noterar vidare att det står i strid med lagstiftarens intentioner att innehavaren av en spänningshöjd områdeskoncession ska konkurrera ut regionnätsägarens ledningar, vilket det i förevarande fall finns en inte obetydlig risk för att så ska ske. Vad AENAB har anfört vid domstolen samt vad som framkommit i bl.a. den samhällsekonomiska bedömningen som bifogats koncessionsansökan påverkar inte domstolens ställningstagande i denna fråga.

Mot bakgrund av det anförda ska således Vattenfalls överklagande bifallas och Energimarknadsinspektionens beslut upphävas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 3 januari 2019.

Ulla Jarnås

Annika Billstein Andersson

I domstolens avgörande har deltagit tf. rådmannen Ulla Jarnås, ordförande, och tekniska rådet Annika Billstein Andersson. Föredragande har varit beredningsjuristen Henriette Fornas Minerskjöld.